

Anonimizirana verzija

Prijevod

C-800/19 - 1

Predmet C-800/19

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

30. listopada 2019.

Sud koji je uputio zahtjev:

Sąd Apelacyjny w Warszawie (Poljska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

30. listopada 2019.

Tužitelj:

SM

Tuženik:

Mittelbayerischer Verlag KG

RJEŠENJE

30. listopada 2019.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny (Żalbeni sud u Varšavi, I. građanski odjel, Poljska) [*omissis*]

[*omissis*] [sastav]

nakon što je na raspravi održanoj 30. listopada 2019. u Varšavi

na sjednici iza zatvorenih vrata

razmotrio predmet povodom SM-ove tužbe

protiv Mittelbayerischer Verlag KG sa sjedištem u Regensburgu

za zaštitu prava osobnosti

na temelju žalbe koju je tuženik podnio

protiv rješenja Sądu Okręgowog w Warszawie (Okružni sud u Varšavi, Poljska) od 5. travnja 2019.

[omissis]

o odbijanju zahtjeva za odbijanje tužbe

odlučio je:

I. Sudu Europske unije uputiti zahtjev za prethodnu odluku u pogledu sljedećih pitanja:

1. Treba li članak 7. točku 2. Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2012., L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289. i ispravci SL 2014., L 160, str. 40. i SL 2016., L 202, str. 57.) tumačiti na način da se nadležnost temeljena na središtu interesa primjenjuje u predmetu povodom tužbe fizičke osobe za zaštitu njezinih prava osobnosti u slučaju kada objava na internetu određena kao povreda tih prava ne [orig. str. 2.] sadržava informacije koje se izravno ili neizravno odnose na tu osobu, ali sadržava informacije ili tvrdnje koje upućuju na kažnjivo ponašanje kolektiva kojemu pripada tužitelj (u konkretnim okolnostima ovog predmeta: naroda) s kojima tužitelj povezuje povredu njegovih prava osobnosti?

2. Treba li u predmetu za imovinsku i neimovinsku zaštitu prava osobnosti od povreda na internetu, prilikom ocjene sudske nadležnosti iz članka 7. točke 2. Uredbe [[omissis] br. 1215/2012 [omissis]], odnosno prilikom ocjene je li nacionalni sud sud mjesta u kojem je nastala ili može nastati štetna radnja, uzeti u obzir elemente kao što su:

- javnost kojoj je u načelu upućena internetska stranica na kojoj je došlo do povrede,
- jezik na kojem je sastavljena ta internetska stranica i sporna objava,
- razdoblje tijekom kojeg je sporna internetska informacija bila dostupna javnosti,
- osobne tužiteljeve okolnosti, kao što je tužiteljeva ratna povijest i njegova sadašnja društvena aktivnost, na koje se u ovom predmetu poziva kao opravdanje za posebno pravo da se pred sudom protivi širenju tvrdnji protiv kolektiva, zajednice, čiji član je tužitelj?

[omissis] [postupovne informacije]

[omissis] [sastav]

[orig. str. 3.]

[omissis]

Obrazloženje rješenja od 28.10.2019.

[omissis] [podaci o strankama u postupku]

[omissis] [ponavljanje]

Predmet spora

1. Predmet spora su zahtjevi[:] da se tuženiku naloži davanje izjave kojom se ispričava tužitelju za povredu njegovih prava osobnosti uporabom izraza „poljski logor za istrebljivanje” na internetu, da se zabrani daljnje širenje izraza „poljski logor za istrebljivanje” i „poljski koncentracijski logor” na bilo kojem jeziku, kao i da se tuženiku naloži plaćanje iznosa od 50 000,00 poljskih zlota u korist Poljske udruge bivših političkih zatvorenika nacističkih zatvora i koncentracijskih logora.

Činjenično stanje i stajališta stranaka

2. Tužitelj SM je Poljak koji živi u Varšavi i koji je za vrijeme Drugog svjetskog rata bio zatvorenik u logoru u Auschwitzu. Tužitelj sudjeluje u aktivnostima kojima je cilj da se u svijesti javnosti održi sjećanje na žrtve zločina koje je nacistička Njemačka počinila nad Poljacima tijekom Drugog svjetskog rata, među ostalim, sudjeluje u edukativnim sastancima.
3. Društvo tuženik ima sjedište u Njemačkoj i izdaje regionalne mrežne novine na njemačkom jeziku na adresi www.mittelbayerische.de koje su na internetu dostupne i u drugim zemljama, uključujući Poljsku.
4. Na internetskoj stranici www.mittelbayerische.de 15. travnja 2017. objavljen je članak pod naslovom „Ein Kämpfer und sein zweites Leben”. U toj se objavi [orig. str. 4.] iznosi ratna i poslijeratna sudbina Israela Offmana, Židova koji je preživio holokaust, koji je rođen u Częstochowi (Poljska), deportiran u geto 1941., a zatim prošao kroz logore u Bliżynu, Auschwitz-Birkenau, Sachsenhausenu i Dachau, te je bio prisilni radnik u Leonbergu i Plattlingu, a nakon rata trajno se nastanio u Njemačkoj. Članak započinje pričom o tome kako je 1961., kada se rodilo treće dijete Israela Offmana, matičar u Donjoj Bavarskoj odbio upisati ime koje su roditelji odabrali za djevojčicu tvrdeći da zvuči previše strano i da se ne bi moglo izgovoriti na njemačkom jeziku. U članku se pojašnjava da su roditelji željeli svojoj kćeri dati ime „Faya” jer je to bilo ime sestre Israela Offmana koja je, citirajući izvorni tekst članka: „ubijena u poljskom logoru za istrebljivanje Treblinka”.

5. Neupitna je povijesna činjenica da je logor u Treblinki bio njemački nacistički logor za istrebljivanje osnovan tijekom Drugog svjetskog rata na području okupirane Poljske.
6. Prema tuženikovim tvrdnjama kojima tužitelj nije proturječio, prvotni izraz „poljski logor za istrebljivanje Treblinka” bio je dostupan na internetu 15. travnja 2017. samo nekoliko sati, od 5 sati kada je cijeli članak stavljen na internet do oko 13.40 kada je nakon što je poljski konzulat u Münchenu intervenirao elektroničkom poštom navedeni dio zamijenjen tekстом: „koju su ubili nacisti u njemačkom nacističkom logoru za istrebljivanje Treblinka u okupiranoj Poljskoj”. Stoga je u pojašnjenju ispod članka navedeno kratko objašnjenje da je u tekstu prvotno upotrijebljen izraz „poljski logor za istrebljivanje Treblinka”, a potom da je taj izraz ispravljen.
7. Tužitelj je zajedno s tužbom podnio i ispis sporne objave u već ispravljenoj verziji. Tužitelj u tužbi nije naveo okolnosti u kojima je doznao za objavu. Nije odgovoreno na nalog Sąda Apelacyjnego w Warszawie (Žalbeni sud u Varšavi) kojim se zastupnika tužitelja poziva da pojasni činjenice iz tužbe u pogledu toga govori li tužitelj njemački jezik, kada je (prije ispravka ili nakon ispravka spornog izraza) i na koji način (na internetu ili preko trećih osoba) saznao za objavu.

Zahtjevi iz tužbe i stajališta stranaka

8. U tim činjeničnim okolnostima, tužitelj je tužbom od 27. studenoga 2017. pokrenuo postupak pred Sądom Okręgowim w Warszawie (Okružni sud u Varšavi). Tužitelj zahtijeva zaštitu svojih prava osobnosti, osobito nacionalnog identiteta i dostojanstva tako da se:

[orig. str. 5.]

- tuženiku zabrani da na bilo koji način širi izraze „poljski logor za istrebljivanje” ili „poljski koncentracijski logor” na njemačkom i svim ostalim jezicima za njemačke koncentracijske logore smještene u okupiranoj Poljskoj u vrijeme Drugog svjetskog rata;
 - tuženiku naloži da na svojoj internetskoj stranici objavi izjavu čiji je sadržaj naveden u tužbi kojom se ispričava tužitelju za povredu njegovih prava osobnosti do koje je došlo u objavi na internetu od 15. travnja 2017. koja upućuje na to da su logor za istrebljivanje u Treblinki izgradili i vodili Poljaci;
 - da se tuženiku naloži plaćanje iznosa od 50 000,00 poljskih zlota u korist Poljske udruge bivših političkih zatvorenika nacističkih zatvora i koncentracijskih logora.
9. U obrazloženju nadležnosti poljskog suda, tužitelj se pozvao na presudu Suda Europske unije u povezanim predmetima eDate i Martinez (C-509/09 i C-161/10).

10. Društvo tuženik zahtijevalo je [-] prije nego se upustilo u spor u pogledu merituma [-] odbijanje tužbe zbog nenadležnosti poljskih sudova. Društvo tuženik ističe da se, za razliku od povezanih predmeta C-509/09 i C-161/10, internetski članak koji je osnova za SM-ovu tužbu ne odnosi izravno na tužitelja. Društvo tuženik također se poziva na regionalni profil i područje svoje djelatnosti koje obuhvaća regiju Oberpfalz i u načelu je usmjereno na vijesti iz regije, a stavka „Nijemci i svijet” nalazi se tek na četvrtom mjestu na izborniku stranice. Osim toga, ističe da se stranica vodi samo na njemačkom jeziku.
11. Društvo tuženik poziva se na uvodne izjave 15. i 16. Uredbe 1215/2012 i upućuje na zahtjev predvidljivosti nadležnosti. Tvrdi da, s obzirom da djeluje na lokalnoj razini i da svoje poruke upućuje nekome tko nije tužitelj, društvo tuženik nije moglo objektivno predvidjeti nadležnost poljskih sudova. Prema njegovu mišljenju, u ovom se predmetu ne može primijeniti članak 7. točka 2. Uredbe br. 1215/2012, nego treba primijeniti članak 4. stavak 1. Uredbe što dovodi do zaključka da su u ovom predmetu nadležni njemački sudovi. Osim toga, društvo tuženik ističe da je nacionalni sud dužan tražiti od Suda Europske unije tumačenje članka 7. stavka 2. Uredbe br. 1215/2012.

Dosadašnji tijek građanskog postupka

12. Rješenjem od 5. travnja 2019. Sąd Okręgowy w Warszawie (Okružni sud u Varšavi) odbio je zahtjev društva tuženika za odbijanje tužbe jer je smatrao da su u predmetu ispunjeni uvjeti [orig. str. 6.] iz članka 7. stavka 2. Uredbe [br.] 1215/2012. Sud navodi da je u razdoblju od 15. travnja 2017. do 29. studenoga 2018. na internetskoj stranici tuženika bilo više od 32 000 posjeta iz Poljske, što iznosi četrnaest od dvadeset pet posjeta. Tuženik je mogao predvidjeti da objava može doprijeti do primatelja i smatrati se povredom njegovih prava osobnosti i na području drugih zemalja, uključujući Poljsku. Također je mogao predvidjeti da bi poljski čitatelji mogli uočiti objavu članka na internetu koja sadržava izraz „poljski logori za istrebljivanje” („*Polnische Vernichtungslager*”). S obzirom na to da je objava dostupna u Poljskoj preko interneta i s obzirom na njezin sadržaj, područje Poljske može se smatrati mjestom povrede prava osobnosti, a društvo tuženik moglo je predvidjeti da se protiv njega može podnijeti tužba poljskom sudu.
13. Društvo tuženik podnijelo je 25. travnja 2019. protiv rješenja Sada Okręgowog (Okružni sud) zahtjev iz točke 12. Društvo tuženik ne slaže se s odlukom kojom se priznaje nadležnost poljskih sudova. Navodi da je njezinom primjenom povrijeđen članak 7. točka 2. Uredbe br. 1215/2012, unatoč tomu što nije bilo moguće razumno predvidjeti sudski postupak u Poljskoj. Tvrdi da tuženik ne može objektivno predvidjeti sud pred kojim protiv njega može biti podnesena tužba ako se sadržaj članka odnosi na osobu koja nije tužitelj ili se ne odnosi na konkretnu osobu. Društvo tuženik ističe da je sadržaj spornog članka u toj mjeri „udaljen” od Poljske, odnosno nije povezan s Poljskom, da je objektivno isključena razumna predvidljivost sudskog postupka u Poljskoj.

Relevantni propisi

Nacionalno pravo

14. Članak 1099. stavak 1. Kodeksa postępowania cywilnego (Zakonik o građanskom postupku) propisuje:

„Sud pred kojim je pokrenut postupak po službenoj dužnosti u svakoj fazi postupka ispituje pitanje nadležnosti poljskih sudova. Podložno članku 1104. stavku 2. ili članku 1105. stavku 6., ako se utvrdi nepostojanje nacionalne nadležnosti, sud odbija tužbu ili zahtjev”.

Pravo Unije

15. U predmetu se primjenjuje Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, a valja osobito ispitati članak 4. stavak 1., članak 5. stavak 1. i članak 7. točku 2. s obzirom na uvodne izjave 15. i 16. navedene uredbe.

[orig. str. 7.]

Opravdanost prethodnih pitanja

16. U ovoj fazi glavnog postupka ne može se razmatrati materijalno pravo primjenjivo na ocjenu podnesenih zahtjeva, tim više što Sąd Apelacyjny (Žalbeni sud) ne može razmatrati jesu li podneseni zahtjevi opravdani na temelju odredbi materijalnog prava i ima li tužitelj na njih pravo. Pritom raspolaže tvrdnjama stranaka u postupku o činjeničnom stanju u ovom predmetu, uključujući razloge njegova upućivanja poljskom sudu, ali Sąd Apelacyjny (Žalbeni sud) mora odlučiti je li nadležnost poljskog suda opravdana na temelju članka 7. stavka 2. Uredbe 1215/2012. Sąd Apelacyjny (Žalbeni sud) ispituje pitanje nadležnosti kao uvodno postupovno pitanje. Sva upućivanja na zahtjeve i činjenično stanje u predmetu namijenjena su isključivo ocjeni postojanja ili nepostojanja nadležnosti poljskih sudova i ne izražavaju stajalište suda u pogledu merituma ovog predmeta. Ispitivanje merituma tužbe bit će moguće samo ako se utvrdi nadležnost poljskih sudova i prvo će ga provesti prvostupanjski sud.

Prvo pitanje:

17. Sąd Apelacyjny (Žalbeni sud) smatra da se opravdano obratio Sudu jer se dvojbe u pogledu tumačenja članka 7. točke 2. Uredbe [br.] 1215/2012 ne mogu otkloniti upućivanjem na presude Suda Europske unije u predmetu C-194/16 (presuda od 17. listopada 2017., EU:C:2017:766) i spojenim predmetima C-509/09 i C-161/10 (presuda od 25. listopada 2011., EU:C:2011:685). Navedene su presude donesene u predmetima u kojima su tužitelji također tražili zaštitu svojih prava osobnosti od

povreda na internetu, ali u sva tri slučaja tužitelji su bili osobe, pravna i fizičke, izravno opisane u spornim objavama u kojima su navedene imenom i prezimenom (nazivom tvrtke u slučaju društva) i u kojima su navedene informacije koje se izravno odnose na tužitelje i negativno ih prikazuju ili zadiru u njihovu privatnost.

18. Okolnosti predmeta koji trenutačno razmatra Sąd Apelacyjny (Žalbeni sud) jesu drukčije. Tužitelj nije ni glavni ni sporedni lik članka. Taj se članak također ne odnosi na Poljsku koja se spominje samo zato što je glavni lik članka rođen u Poljskoj i tamo je proživio dio Drugog svjetskog rata.
19. Međutim, tužitelj je povrijeđen uporabom izraza „poljski logor za istrebljivanje” i smatra to pokušajem povezivanja poljskog naroda s izgradnjom i [orig. str. 8.] organizacijom logora za istrebljivanje u Treblinki. Sam tužitelj bio je zarobljenik logora u Auschwitzu i trenutačno sudjeluje u aktivnostima usmjerenima na očuvanje u svijesti javnosti sjećanja na žrtve zločina koje su Nijemci počinili nad poljskim narodom tijekom Drugog svjetskog rata. Ogorčen je činjenicom da Nijemci koji su na forumu UNESCO-a tražili da se Auschwitz ne naziva njemačkim logorom za istrebljivanje danas upotrebljavaju izraz „poljski” za drugi logor za istrebljivanje, svjesni činjenice da je to širenje dezinformacija i da je štetno za Poljake.
20. S obzirom na sve manju povijesnu osviještenost budućih generacija Europljana u čijoj percepciji Drugi svjetski rat više nije iskustvo koje izravno utječe na stavove i sudbine njih ili njihovih roditelja, nego udaljeno razdoblje u europskoj i svjetskoj povijesti, Sąd Apelacyjny (Žalbeni sud) smatra da se može pretpostaviti da postoji stvarna opasnost da će objava u kojoj se koristi izraz „poljski logor za istrebljivanje” kod dijela primatelja (osobito mlađih i slabije obrazovanih) izazvati pogrešan dojam da su upravo Poljaci osnivali logore za istrebljivanje i odgovorni su za zločine koji su u njima počinjeni.
21. Čini se da se u okviru zahtjeva postavljenih za tisak može očekivati svijest o opasnosti takvih netočnih tvrdnji novinarâ, kao i izdavača internetskih novina, osobito ako potječu iz Njemačke. Iz povijesnih razloga ne treba čuditi činjenica da su Poljaci, uključujući osobito bivše zarobljenike logora za istrebljivanje, posebno osjetljivi na takve netočne tvrdnje ili zavaravajuća pojednostavnjenja. Kada je riječ o Poljskoj u kontekstu Drugog svjetskog rata, ne može se zanemariti niz povijesnih činjenica kojih bi njemački izdavač trebao biti svjestan, odnosno izrazito opresivna priroda njemačke okupacije na području Poljske u razdoblju od 1939. do 1945. Stoga Sąd Apelacyjny (Žalbeni sud) smatra da njemačko društvo ne bi trebalo biti iznenađeno činjenicom da izraz „poljski logor za istrebljivanje” koji je upotrijebilo na internetu može biti loše primljen u Poljskoj te da će uznemiriti najstarije generacije, osobito Poljake koji su sami bili zarobljenici u logorima za istrebljivanje ili čiji su bližnji poginuli od ruke njemačkog okupatora tijekom Drugog svjetskog rata.
22. Međutim, postavlja se pitanje jesu li navedene posebne okolnosti kao i zahtjevi postavljeni novinarima u pogledu njihove profesionalne pouzdanosti dostatni za

pretpostavku da je društvo tuženik moglo razumno predvidjeti da bi zbog sadržaja objave moglo biti tuženo poljskom sudu u predmetu za zaštitu prava osobnosti određene fizičke osobe. Naime, u biti se ne može tvrditi da se objavom stavljaju na teret bilo kakva djela nedostojna [**orig. str. 9.**] tužitelja ili drugog određenog Poljaka. Čak se ni na temelju najšireg tumačenja teksta ne može prihvatiti da je SM osoba koja je izravno ili neizravno opisana u tom tekstu.

23. Sąd Apelacyjny (Žalbeni sud) također uviđa da iste razloge zbog kojih se tužitelj poziva na opravdanost nadležnosti poljskih sudova mogu navesti drugi potencijalni tužitelji, Poljaci koji žive u drugim državama članicama Europske unije, u predmetu protiv društva tuženika na temelju spornog članka, kao opravdanje nadležnosti sudova države u kojoj imaju središte interesa. Stoga, ako se u ovom predmetu prihvate dostatni uvjeti za utvrđivanje nadležnosti poljskog suda, čini se da bi to istodobno značilo da se smatra da društvo tuženik, kada odluči objaviti spornu objavu, mora očekivati da u načelu može biti tuženo sudu bilo koje države članice s obzirom na prisutnost Poljaka u tim zemljama koja proizlazi iz uzastopnih migracijskih tokova prije 2004., kao i nakon te godine. Naime, nedvojbeno je da ljudi poljske nacionalnosti koji su privrženi tom narodu i čuvaju poljski nacionalni identitet žive ne samo u Poljskoj, nego i u mnogim državama članicama u kojima imaju svoje središte interesa. Pritom su mnogi od njih osobno ili njihovi bliski preci stradali od njemačkog okupatora tijekom Drugog svjetskog rata. Svaki od njih bi potencijalno mogao podnijeti sličnu tužbu.
24. Treba napomenuti da su u dosadašnjoj nacionalnoj sudskoj praksi sudovi priznavali svoju nadležnost u takvim slučajevima (među ostalim rješenje Sąda Apelacyjnog w Warszawie (Žalbeni sud u Varšavi) od 9. rujna 2019., broj akta I ACz 509/19, koje je doneseno u sličnom predmetu protiv drugog njemačkog društva). Međutim, Sąd Apelacyjny (Žalbeni sud) u sadašnjem sastavu dvojili može li se zahtjev razumne predvidljivosti nadležnosti koji proizlazi iz uvodnih izjava 15. i 16. Uredbe razumjeti u tako širokom smislu kao što to predlaže tužitelj. Pretpostavka da općenito negativno spominjanje određenog naroda ili druge brojne skupine (vjerske, etničke, profesionalne) zahtijeva da izdavač koji objavljuje na internetu predvidi mogućnost da će ga član takve grupe tužiti sudu na čijem području tužitelj ima središte svojih interesa u biti bi dovela do utvrđivanja nadležnosti sudova više država članica Unije u sličnim sudskim postupcima. Stoga bi izdavač koji objavljuje na internetu prilikom objave informacija ili općih ocjena koje se odnose na široke skupine morao očekivati nadležnost više, pa čak i svih država članica Europske unije. Prema mišljenju Sąda Apelacyjnog (Žalbeni sud), takav učinak pravnog tumačenja [**orig. str. 10.**] mogao bi biti protivan obvezi tumačenja pravila o nadležnosti u skladu s uvodnim izjavama 15. i 16. Uredbe br. 1215/2012. Međutim, s obzirom da Sąd Apelacyjny (Žalbeni sud) nije ovlašten za samostalno tumačenje odredbe prava Unije koja izaziva dvojbe u pogledu tumačenja i da je za to ovlašten samo Sud Europske unije, trebalo je Sudu uputiti pitanje navedeno u točki I.1. izreke rješenja.

Drugo pitanje:

25. Na pitanje navedeno u točki I.2. izreke rješenja trebat će odgovoriti samo ako Sud Europske unije utvrdi da je u načelu moguće utvrditi nadležnost na temelju članka 7. točke 2. Uredbe br. 1215/2012 i u predmetu za zaštitu prava osobnosti u kojem se sporna internetska objava ne odnosi izravno na tužitelja, nego se odnosi na kolektiv, na primjer narod, kojemu tužitelj pripada i s kojim se snažno poistovjećuje.
26. Naime, ako se dopusti takvo načelo, bilo bi potrebno utvrditi detaljnije kriterije ocjene, a osim toga treba protumačiti mogu li se u te kriterije uključiti, s jedne strane, posebne značajke tužitelja opisane u točkama 2. i 19. i, s druge strane, okolnosti opisane u točki 10. koje je naveo tuženik, kao što su profil i područje djelovanja internetskih novina, jezik objave i internetske stranice, kratko vrijeme trajanja objave spornog izraza na toj stranici, koji je potom ispravljen.
27. Prema mišljenju Sada Apelacyjnog (Žalbeni sud), gore navedene okolnosti opravdavaju prekid postupka u glavnom predmetu i upućivanje Sudu Europske unije zahtjeva za rješavanje prethodnih pitanja navedenih u izreci rješenja.

[omissis] [potpisi]

RADNI DOKUMENT